

CZU: [334.73:368:001.895](478)

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.4461048>

MODELUL INOVATOR DE DEZVOLTARE A COMPANIILOR DE ASIGURARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Chiril GAVLITCHI, Andrei MULIC

Universitatea de Stat din Moldova

În articol sunt examinate unele aspecte ale tranziției companiilor de asigurări la un model de dezvoltare inovator în condițiile economiei Republicii Moldova. Așadar, este necesară cercetarea caracteristicilor activităților de asigurare inovatoare și gestionarea riscurilor organizațiilor de asigurări axate pe dezvoltarea inovatoare. Un model inovator pentru dezvoltarea companiilor naționale de asigurări implică extinderea proceselor de asigurare și reasigurare în impulsivitatea proceselor inovaționale din Republica Moldova, sporirea atenției față de clienți, introducerea noilor tipuri de asigurare și reasigurare, intensificarea intereselor potențialilor asigurați.

Cuvinte-cheie: risc, piața asigurărilor, model inovativ de dezvoltare, operațiuni de asigurare, concurență.

THE INNOVATIVE MODEL OF DEVELOPMENT OF INSURANCE COMPANIES IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

The article reflects some aspects of the transition of insurance companies to an innovative development model in the conditions of the economy of the Republic of Moldova. Therefore, it is necessary to comprehensively research the characteristics of innovative insurance activities and risk management of insurance organisations focused on innovative development. An innovative model for the development of national insurance companies involves, expanding insurance and reinsurance processes in boosting innovation processes in the Republic of Moldova, increasing customer attention, introducing new types of insurance and reinsurance, increasing the interests of potential policyholders.

Keywords: risk, insurance market, innovative development model, insurance operations, competition.

Introducere

Implementarea activităților inovatoare (crearea unui produs inovator) este posibilă în orice domeniu, în diferite etape ale procesului economico-financiar, al cărui rezultat este crearea unui bun cu noi proprietăți utile care satisface nevoile unei persoane fizice sau juridice sau crearea acestuia la costuri mai mici pentru producător.

Îmbunătățirea activității de asigurări, eficientizarea acesteia, asigurarea unei contribuții tot mai mari la crearea PIB-ului și durabilitatea dezvoltării economice în condiții moderne ar trebui să se bazeze pe utilizarea diferitor tipuri de inovații în domeniul asigurărilor, pe identificarea și eliminarea cauzelor care generează probleme și care împiedică dezvoltarea și implementarea unor abordări inovatoare pentru crearea produselor și serviciilor de asigurare către consumatori.

Rezultatele și discuții

Piața asigurărilor este o parte componentă necesară a economiei naționale. Apariția pieței financiare în Republica Moldova este determinată de necesitatea de a proteja societatea (populația, entitățile de afaceri și alte organizații și instituții) de pericole și amenințări accidentale. Piața asigurărilor este o parte separată a economiei de piață, subiectele principale ale relațiilor fiind: producătorii – vânzătorii de servicii de asigurare (asigurătorii), consumatorii (asigurații) și numeroși intermediari între care apar relații financiare (de asigurare).

În condițiile moderne, când gama de pericole și amenințări pentru entitățile economice demonstrează creșterea continuă, există o necesitate obiectivă: de a extinde amploarea activităților de asigurare și utilizarea mai persistentă și mai eficientă a abordărilor inovatoare, de a îmbunătăți controlabilitatea acestor procese, de a revitaliza activitățile companiilor de asigurări, precum și de a consolida gestionarea de stat a asigurărilor în interesul asigurării durabilității și siguranței antreprenoriatului, creând condiții pentru creșterea cererii și atractivitatea serviciilor de asigurare.

În contextul tranziției economiei Republicii Moldova la un model de creștere inovator, îmbunătățirea activităților organizațiilor de asigurări ar trebui realizată pe o bază inovatoare [1, p.46]. Conceptele „inovație”, „activitate de inovare”, „proces de inovare” etc. sunt utilizate pe scară largă în știința modernă. Așadar, cu

toată claritatea conținutului semantic al conceptului „inovație”, nu există consens cu privire la această problemă; în plus, componenta inovatoare a industriei asigurărilor nu este practic dezvoltată.

Asfel, inovația ar trebui înțeleasă ca o valoare sau utilitate, care în acest domeniu este percepută în prezent de societate ca un bun (fundamental nou sau îmbunătățit prin calități noi), obținut la costuri mai mici; tehnologie, mecanism de gestionare și organizare a muncii, proces, acțiune, obținute prin utilizarea descoperirilor științifice, a invențiilor, a propunerilor de raționalizare etc.

Fig.1. Bloc-schema „Condiții pentru implementarea unui produs inovator”.

Sursa: elaborată de autor.

Inovațiile în procesul de asigurare și reasigurare pot fi obținute în diferite etape ale procesului de inovare. Acestea includ:

- crearea unui produs de asigurare fundamental nou;
- îmbunătățirea calității sau crearea proprietăților noi pentru consumatori;
- extinderea gamei de servicii de asigurare furnizate;
- reducerea termenelor și a costurilor de furnizare a serviciilor;
- îmbunătățirea întreținerii produsului de asigurare;
- dezvoltarea canalelor de vânzare pentru produse și servicii de asigurare;
- îmbunătățirea gestionării activităților de asigurare; utilizarea noilor tehnologii de marketing;
- utilizarea flexibilă a instrumentelor de consultanță;
- îmbunătățirea interacțiunii companiilor de asigurări cu elemente ale mediului extern etc.

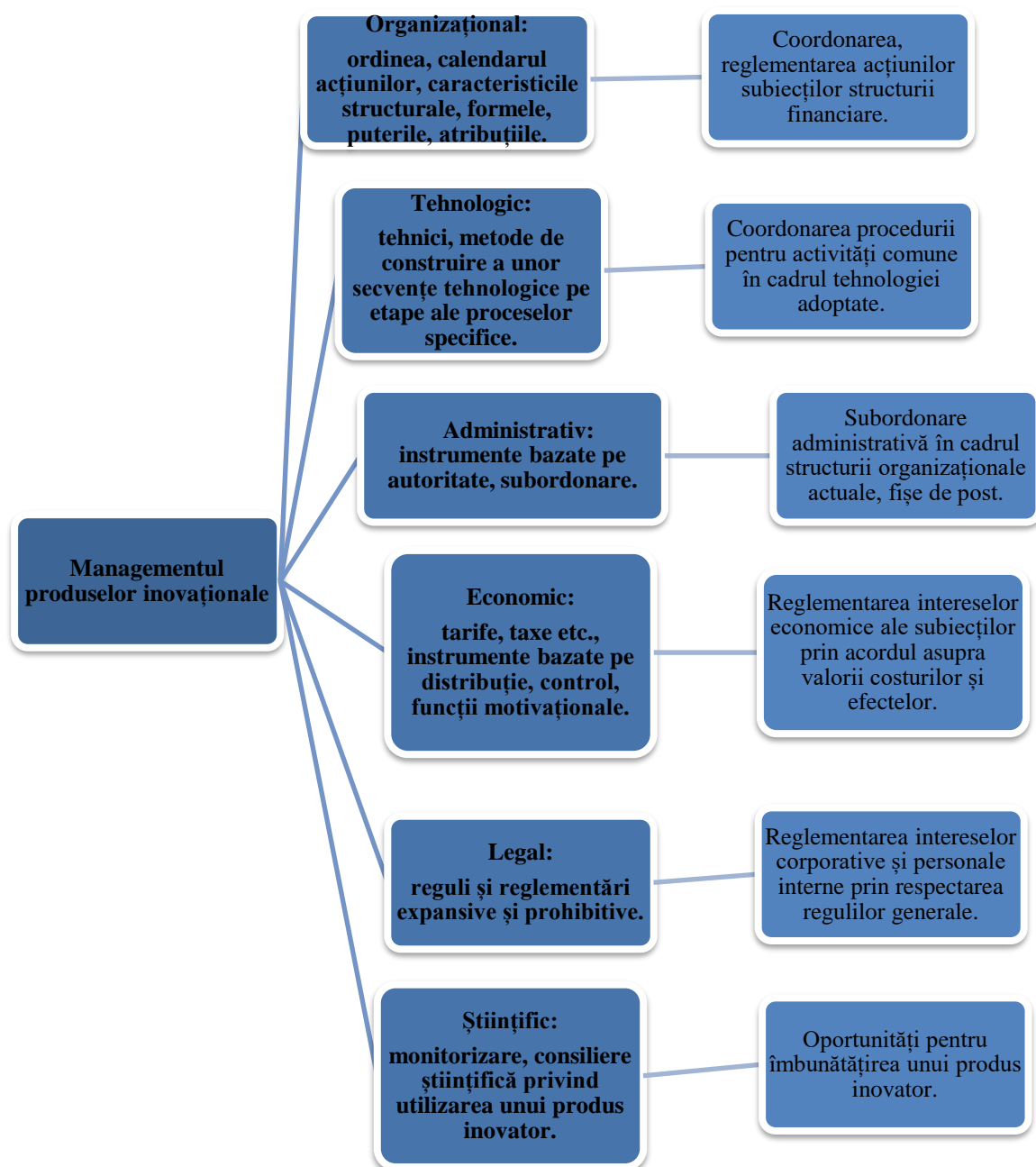

Fig.2. Bloc-schema „Metode de gestionare a produselor inovatoare”.

Sursa: elaborat de autor.

Gestionarea dezvoltării inovatoare a activităților de asigurare are ca scop eficientizarea proceselor de asigurare, oferindu-le o dezvoltare armonioasă și durabilă pentru a asigura protecția afacerilor și a societății împotriva diferitelor tipuri de influențe și riscuri perturbatoare (distructive). Gestionarea activităților inovatoare ale organizațiilor de asigurări ar trebui să fie flexibilă, adaptată la condițiile regionale specifice ale activităților de asigurare, ceea ce înseamnă că autogovernarea are nevoie de dezvoltare inovatoare.

Pentru implementarea eficientă a activităților bazate pe inovații este necesară existența unui program de dezvoltare clar bazat pe cunoștințe profesionale, dinamica implementării inovării și obținerea unei rentabilități a investițiilor în inovare. Un astfel de program nu poate fi creat fără analiza prognozei dezvoltării economice a țării, fără instrumentele adecvate pentru analiza sistemului de management al companiilor de asigurări, fără modelarea sistemului de management pentru dezvoltarea activităților inovatoare ca parte a sistemului

general de management al unei companii de asigurări și ca instrument economic pentru eficientizarea activităților de asigurare în Republica Moldova.

Relațiile de asigurare ar trebui să devină un obiect al managementului inovator în ceea ce privește plasarea efectivă și utilizarea fondurilor temporar gratuite ale fondurilor de investiții ale organizațiilor de asigurări și problemele dezvoltării inovatoare a tehnologiilor de asigurare, a produselor și serviciilor noi, deservirea asigurătorilor, organizarea activității asigurătorilor, gestionarea activităților unei organizații de asigurări etc.

Analiza datelor istorice convinge că competitivitatea organizațiilor de asigurări depinde de nivelul de dezvoltare inovatoare a pieței asigurărilor, de adaptarea acestora la standardele mondiale ale activităților de asigurare. Asigurările, ca orice altă sferă a economiei, au un potențial inovator. Conceptul de „potențial inovator” poate fi considerat ca un set de resurse intelectuale, umane, tehnice, de investiții care formează un sistem unic ce poate asigura dezvoltarea inovatoare cu succes a unei companii de asigurări, percepția și implementarea unor schimbări inovatoare.

Dezvoltarea activităților inovatoare în domeniul asigurărilor este împiedicată de: lipsa transparenței în ceea ce privește contabilitatea și raportarea; slaba conștientizare și stimulare a activității echipei companiei de asigurări. Nu există un mecanism de interacțiune între procesele de dezvoltare inovatoare a activității de asigurări și activitatea obișnuită curentă privind furnizarea serviciilor de asigurare. În acest sens, majoritatea companiilor de asigurări nu sunt pregătite să realizeze implementarea independentă a proiectelor inovatoare în domeniul tehnologiei informației, gestionarea rezervelor de asigurări. Inovațiile sunt asociate cu riscurile și problemele gestionării dezvoltării inovatoare, cu impactul inovațiilor asupra performanței activităților de bază și, mai ales, asupra costului primei de asigurare, care determină semnificația socială specială a inovației.

În prezent, dezvoltarea industriei asigurărilor se desfășoară pe o cale extinsă. Rata mărimii primelor de asigurare este în creștere datorită introducerii tipurilor obligatorii de asigurare. Pe măsură ce numărul de obiecte de asigurare obligatorie crește, rata de creștere a primei de asigurare încetinește, ceea ce impune, la rândul său, introducerea noilor tipuri de asigurări obligatorii. Într-o astfel de situație, potențialul de dezvoltare al pieței asigurărilor nu este utilizat în totalitate și se formează o structură ineficientă și dezechilibrată a pieței asigurărilor. Drept urmare, concentrarea pieței asigurărilor crește, numărul participanților scade, concurența și calitatea serviciilor de asigurare nu se îmbunătățesc, iar ponderea primelor de asigurare în PIB nu crește. Condițiile asigurării obligatorii, care nu iau în considerare specificul activității și interesele fiecărui asigurat, nu sunt atractive pentru majoritatea acestora.

Introducerea tipurilor obligatorii de asigurare necesită o abordare sistematică, luându-se în considerare evaluarea semnificației riscurilor potențiale de asigurare, a factorilor socioeconomici, excluzând o încălcare nejustificată a drepturilor și intereselor asiguraților. Diminuarea drepturilor asiguraților prin introducerea unei asigurări obligatorii ar trebui să echilibreze compensația garantată pentru prejudicii în interesul victimelor.

Asigurarea obligatorie trebuie utilizată numai în cazurile în care este cel mai eficient mod de a rezolva probleme semnificative din punct de vedere social. Acest lucru se aplică în principal asigurărilor de răspundere civilă legate de activități care creează un risc crescut.

Pentru a îmbunătăți reglementarea tipurilor obligatorii de asigurare și pentru a spori activitatea inovatoare a organizațiilor de asigurări, este necesar:

- să se treacă în viitor la stabilirea valorilor minime și maxime ale tarifelor de asigurare determinate de Guvernul Republicii Moldova;
- să se elaboreze o procedură de monitorizare a ratelor de asigurare aplicate, a valabilității acestora și de aducere a rezultatelor la public;
- să se unifice consecvent procedura de determinare a cuantumului daunelor și de compensare a asigurării pentru tipurile obligatorii de asigurare.

Îmbunătățirea tipurilor existente de asigurări obligatorii implică dezvoltarea și îmbunătățirea legislației privind asigurarea obligatorie de sănătate, inclusiv luându-se în considerare posibilitatea unei tranziții pe etape a sistemului CHI la principiile unui model competitiv (de risc), creșterea rolului organizațiilor de asigurări medicale, precum și asigurarea interacțiunii sistemelor de asigurări de sănătate obligatorii.

Se recomandă îmbunătățirea asigurării obligatorii de răspundere civilă a proprietarilor de vehicule în următoarele domenii:

- introducerea unui software și a unui complex metodologic unificat pentru evaluarea pagubelor cauzate;
- îmbunătățirea sistemului de compensare directă pentru pierderi și plăți compensatorii;

- asigurarea interesului proprietarilor de vehicule în îmbunătățirea siguranței rutiere prin evaluarea factorilor de risc ai conducătorului auto la încheierea unui contract de asigurare obligatorie de răspundere civilă pentru proprietarii de vehicule și calcularea primei de asigurare;
- îmbunătățirea sistemului de tarifare pentru RCAI, inclusiv elaborarea unui sistem echilibrat de coeficienți ai ratelor de asigurare (bonus-malus) bazat pe sistemul automat de informații al RCAI;
- evaluarea posibilității de trecere la fluxul de documente electronice între asigurători, asigurați și victime și utilizarea unei polițe electronice.

Măsurile inovatoare pentru dezvoltarea asigurării obligatorii a răspunderii civile a proprietarului unei instalații periculoase pentru daunele cauzate de un accident la o instalație periculoasă sunt:

- actualizarea dimensiunii tarifelor de asigurare, ținându-se seama de clasa unui obiect periculos, precum și de statisticile acumulate de asigurători cu privire la evenimentele asigurate, de datele cu privire la probabilitatea și gravitatea consecințelor unui eveniment asigurat la anumite instalații periculoase;
- extinderea listei obiectelor potențial periculoase supuse asigurării, a evenimentelor asigurate, sfera răspunderii asigurătorului, procedura de determinare a valorii prejudiciului, daunelor;
- îmbunătățirea sistemului de evaluare și aplicarea coeficienților la tarifele de asigurare pe baza clasificării instalațiilor periculoase în funcție de nivelul pericolului acestora și de calitatea măsurilor luate pentru a asigura siguranța unei instalații periculoase.

Tranziția industriei asigurărilor spre o cale de dezvoltare intensivă este imposibilă fără reformele structurale din industrie, inclusiv cele care vizează dezvoltarea ramurilor de asigurări potențial în creștere (viață, medicină, proprietate). Un model inovator pentru dezvoltarea organizațiilor de asigurări implică, de asemenea, extinderea domeniului de activitate al asigurătorilor, sporirea atenției față de clienți, introducerea noilor tipuri de asigurări, intensificarea intereselor potențialilor asigurați.

Calea de dezvoltare intensivă a industriei asigurărilor este direct legată de introducerea condițiilor moderne pentru asigurarea voluntară, produsele inovative de asigurare și metodele de implementare a acestora, care fac posibilă satisfacerea mai bună a nevoilor consumatorilor de a-și proteja interesele lor de proprietate, ceea ce dovedește necesitatea stimulării dezvoltării asigurărilor voluntare și a concurenței sănătoase pentru a asigura o dezvoltare inovatoare de înaltă calitate.

Pentru a asigura o dezvoltare inovatoare durabilă a asigurărilor voluntare este necesar să se pună în aplicare următorul set de măsuri:

- creșterea orientării asigurătorilor către clienți prin reorientarea abordărilor acestora spre implementarea activităților de asigurare pentru a asigura prioritatea satisfacerii nevoilor de protecție a intereselor imobiliare ale tuturor categoriilor de potențiali asigurați și implementarea funcției principale a asigurărilor – compensarea pierderilor;
- extinderea posibilității de utilizare a serviciilor de asigurare de către diverse segmente ale populației, în special cetățenii cu venituri mici, precum și de către cei care locuiesc în zone îndepărtate de orașe;
- asigurarea bazei legale pentru extinderea tipurilor de servicii de asigurare voluntară oferite de asigurători și crearea unei game largi de produse pentru asigurări personale, asigurări de viață, inclusiv asigurarea diverselor domenii de investiții ale fondurilor primite de asigurători;
- îmbunătățirea procedurii de acordare a licențelor pentru subiecții asigurărilor, astfel încât organizațiile de asigurări să aplice mai liber diferite condiții de asigurare;
- sprijin reglementar și juridic pentru extinderea metodelor, implementarea serviciilor de asigurare, inclusiv vânzarea electronică a serviciilor de asigurare pentru anumite tipuri de asigurări, stabilirea de reguli obligatorii pentru asigurători atunci când încheie contracte de asigurare sub forma unui document electronic, crearea condițiilor pentru recunoașterea unei polițe electronice ca echivalentă cu o poliță de asigurare pe hârtie;
- îmbunătățirea bazelor pentru reglementarea asigurărilor de viață, precum și dezvoltarea și implementarea unui set de măsuri pentru stimularea acestora;
- determinarea formelor și metodelor de stimulare a cetățenilor și a persoanelor juridice să încheie contracte de asigurare de viață pe termen lung (schimbarea principiilor impozitării, subvenționarea primelor pentru cetățenii cu venituri mici și alte zone);
- îmbunătățirea reglementării tipurilor de asigurări de viață pe termen lung efectuate de organizațiile de asigurări, în special tipurile de asigurări de viață cu condiția plăților periodice de asigurare și participarea asiguratului la veniturile din investiții ale asigurătorului;

- extinderea listei de servicii furnizate în cadrul asigurărilor de viață și combinate cu alte tipuri de asigurări (de exemplu, cu asigurările de sănătate);
- determinarea abordărilor de investiții în asigurări de viață, specificului îndeplinirii obligațiilor de asigurare de viață și formarea rezervelor pentru asigurarea de viață;
- determinarea formelor de participare a asiguraților la sistemul de pensii, luându-se în considerare rolul și sarcinile acestora care pot fi realizate prin implementarea activităților de asigurare (posibilitatea de a vinde anuități asiguraților pentru plata pensiilor, transferul de către cetățeni a unei părți a drepturilor de pensie către asigurați), stabilirea condițiilor pentru activitățile acestora, inclusiv utilizarea unei instituții specializate depozitar;
- dezvoltarea asigurării voluntare de sănătate ca o asigurare suplimentară în raport cu asigurarea medicală obligatorie, care contribuie la strângerea de fonduri pentru finanțarea sistemului de asistență medicală și obținerea de servicii suplimentare de către un cetățean, precum și definirea caracteristicilor și specificului asigurării voluntare de sănătate de către asigurați și fixarea acestora în acte juridice de reglementare;
- determinarea locului, rolului și procedurii de implementare a unor tipuri speciale de asigurări care prevăd sume mici asigurate, o listă limitată de riscuri în contractele de asigurare care asigură costul scăzut al acestora, contracte ce se disting prin simplitatea întocmirii și soluționării pierderilor, fiind ușor înțelese de consumatori (microasigurare);
- extinderea practicii de aplicare a condițiilor standard de asigurare voluntară pentru a simplifica alegerea serviciilor specifice de asigurare de către asigurați și pentru a spori încrederea în asigurați și în instituția de asigurare;
- extinderea practicii de asigurare a intereselor imobiliare ale persoanelor fizice cu participare financiară și oferirea anumitor garanții din partea autorităților (de exemplu, asigurarea locuințelor în RM), extinderea programelor regionale pentru dezvoltarea anumitor tipuri de asigurări, luându-se în considerare specificul sectorial, geografic, demografic, natural și climatic al entităților constitutive ale Republicii Moldova;
- creșterea intereselor de asigurare ale persoanelor fizice și juridice în asigurarea proprietății împotriva dezastrelor naturale, inclusiv a incendiilor, elaborarea unui sistem pe mai multe niveluri de interacțiune între organismele guvernamentale, entitățile comerciale și comunitatea de asigurări, pentru a forma o abordare integrată a utilizării mecanismelor de asigurare și a compensației pentru daune;
- utilizarea mecanismului de asigurare a răspunderii civile și a altor instrumente pentru protejarea intereselor cetățenilor, în caz de prejudiciu adus acestora de către persoanele ale căror activități sunt legate de șederea și adunarea în masă a cetățenilor, sub rezerva consolidării legislative a responsabilității sporite a acestor persoane;
- definirea legislativă a specificului asigurării riscurilor financiare (obiectul asigurării, riscurile asigurării), extinderea posibilității de asigurare a riscurilor financiare de către persoanele fizice și entitățile comerciale angajate în activități necomerciale (asigurarea cheltuielilor neprevăzute, venitul pierdut, îndeplinirea obligațiilor ipotecare, obligațiile de asigurare a lucrărilor de construcții etc.).

Dezvoltarea ulterioară a sistemului de asigurări în domeniul resurselor naturale și protecția mediului este predeterminată de următoarele direcții:

- atribuirea unor entități de afaceri și utilizatorilor de resurse naturale a obligației de a compensa daunele cauzate mediului, terților și statului;
- armonizarea legislației actuale a Republicii Moldova cu acordurile internaționale în domeniul gestionării naturii și protecției mediului, în special cu Convenția de la Basel privind controlul mișcărilor transfrontaliere ale deșeurilor periculoase și eliminarea acestora, cu Directiva 2004/35 / CE a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene din 21 aprilie 2004 „Cu privire la responsabilitatea de mediu care vizează prevenirea daunelor asupra mediului și eliminarea consecințelor sale” și cu alte acorduri internaționale;
- crearea condițiilor pentru dezvoltarea noilor tipuri de asigurări în domeniul resurselor naturale și protecției mediului, de exemplu, asigurarea răspunderii utilizatorilor subsolului, a utilizatorilor de apă, a utilizatorilor de păduri, a utilizatorilor de terenuri pentru neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a obligațiilor din contractele de utilizare a resurselor naturale relevante;
- crearea unei baze metodologice moderne pentru evaluarea pagubelor și determinarea quantumului plăților de asigurare pe tipuri de asigurări în domeniul managementului de mediu;

- extinderea practicii asigurării de răspundere civilă pentru cauzarea prejudiciilor terților, pentru neîndeplinirea obligațiilor contractuale (răspundere profesională);
- îmbunătățirea reglementării legislative a asigurărilor cetățenilor care călătoresc în străinătate, precum și a cetățenilor străini care sosesc pe teritoriul Republicii Moldova.

Implementarea unui set de măsuri pentru dezvoltarea asigurărilor voluntare va contribui la o acoperire mai mare a potențialilor asigurați, va asigura disponibilitatea serviciilor de asigurare pentru toate categoriile de cetățeni și persoane juridice și va elibera statul de costuri excesive, limitându-și rolul în compensarea daunelor cauzate de situații de urgență la cazurile cu riscuri deosebit de mari.

Scenariul inovator pentru dezvoltarea afacerii de asigurări implică nu doar îmbunătățirea domeniilor tradiționale de activitate ale subiecților afacerii de asigurări, ci și introducerea și dezvoltarea de noi mecanisme de protejare a intereselor imobiliare pe baza principiilor asigurărilor.

Concluzii

Pentru îmbunătățirea instrumentelor de asigurare existente în Republica Moldova și pentru a asigura îndeplinirea obligațiilor contractuale sunt necesare:

- extinderea și îmbunătățirea practicii asigurării de răspundere civilă în temeiul contractului (extinderea domeniului de aplicare, îmbunătățirea regulilor de asigurare, în special prin eliminarea motivelor pentru scutirea de la plățile de asigurare în caz de neglijență gravă a asiguratului etc.);
- analiza perspectivelor de a putea fi încheiate de către asigurători acorduri de garanție, aceștia semnând în calitate de garanți, precum și necesitatea unei reglementări suplimentare a acestor activități.

Un aspect important al extinderii domeniului de activitate al entităților de asigurare este dezvoltarea cuprinzătoare a asigurărilor reciproce, care poate deveni un instrument eficient și accesibil de protecție a asigurărilor pentru cetățenii Republicii Moldova, întreprinderile mici și mijlocii, combinând interesele de asigurare ale persoanelor juridice pe o bază profesională, pusă de asemenea în concordanță cu modelul inovator de dezvoltare a asigurărilor.

Principalele direcții de dezvoltare a asigurărilor reciproce sunt:

- îmbunătățirea cadrului de reglementare pentru asigurarea reciprocă în ceea ce privește extinderea formelor de asigurare reciprocă, tipurile de asigurări pe care societățile de asigurări reciproce au dreptul să le desfășoare;
- stabilirea cerințelor minime (pentru numărul de membri ai societății, numărul de obiecte asigurate) care să asigure stabilitatea financiară a operațiunilor de asigurare reciprocă, luându-se în considerare specificul activităților societăților de asigurări reciproce (profesionale, regionale etc.);
- îmbunătățirea problemelor de impozitare a activităților societăților de asigurări mutuale.

Activitatea de asigurare, datorită specificității sale, este asociată cu riscuri crescute, care sunt îmbunătățite în continuare prin implementarea unui model inovator pentru dezvoltarea unei companii de asigurări. În acest sens, necesită a fi studiate în mod cuprinzător caracteristicile activităților de asigurare inovatoare și gestionarea riscurilor organizațiilor de asigurări axate pe dezvoltarea inovatoare.

Referințe:

1. ЗОИДОВ, К.Х., ДУРАНДИН, О.Г. К проблеме формирования инновационной экономики в странах пост-советского пространства в условиях модернизации. Части I-III / В: *Региональные проблемы преобразования экономики*, 2011, №4; 2012, №1-№3.
2. Legea Republicii Moldova cu privire la asigurări, nr.407-XVI, din 21.12.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr.47-49/213, art.57.
3. ЗОИДОВ, К.Х. *Инновационная экономика: опыт, проблемы, пути формирования*. Москва: ИПР РАН, 2006. 168 с.
4. www.cnpf.md
5. www.monitorul.fisc.md

Date despre autori:

Chiril GAVLITCHI, doctorand, Școala doctorală Științe Economice, Facultatea de Științe Economice, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: chiril.gavlitchi@gmail.com

Andrei MULIC, doctor în științe economice, conferențiar universitar, Facultatea de Științe Economice, Universitatea de Stat din Moldova

ORCID: 0000-0001-6207-1216

Prezentat la 21.12.2020